

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SPORA YÖNELİK TUTUMLARI: BİR ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

Funda KOÇAK¹

¹ Ankara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Geliş Tarihi: 15.07.2014

Kabul Tarihi: 07.09.2014

Özet: Bu araştırmanın amacı spor dışındaki alanlarda öğrenim gören üniversite öğrencilerinin spora yönelik tutumlarını ölçebilecek bir ölçme aracı geliştirmektir. Araştırmaya Ankara Üniversitesi'nde hazırlık öğrenimi gören 172'si kadın (%51.0), 165'i erkek (%49.0) olmak üzere 337 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Verilerin analizinde madde-toplam test korelasyonu, KMO ve Barlett Sphericity testi, doğrulayıcı ve açılımlayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonrasında ölçeğin 22 madde ve psikososyal gelişme, fiziksel gelişme ve zihinsel gelişme olmak üzere üç faktörlü bir yapıya sahip olduğu tespit edilmiştir. Maddelerin yük değerleri .452 ile .850 arasında değişmektedir. Ölçeğin güvenilirlik seviyesini test etmek için ise Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısına ve Spearman-Brown iç tutarlık katsayısına bakılmış ve bu değerler sırasıyla .891 ve .839 olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak; yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışması sonucunda üniversite öğrencilerinin spora yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilen ölçeğin kullanılabilir bir ölçüm aracı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Spor, geçerlik, güvenilirlik, tutum, üniversite öğrencisi

UNDERGRADUATE STUDENTS'S ATTITUDES TOWARDS SPORT: A SCALE DEVELOPMENT STUDY

Abstract: The purpose of this research is to develop a scale measuring the attitudes of undergraduate students enrolled in degree programs other than field of sport towards sport. 172 women (51%) and 165 men (49%) a total of 337 students studying at the School of Foreign Languages of Ankara University participated voluntarily in the study. Item-total correlation test, Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) and Barlett's Sphericity test, Exploratory Factor Analysis (EFA) and Confirmatory Factor Analysis were used. The analysis yielded a three factor solution (psychosocial development, physical development and mental development) with 22 items. Factor loadings ranging between .452 and .850. Cronbach's Alpha was used to assess the reliability of the scale and Spearman Brown was used to estimate the internal consistency coefficients .915 and .823, respectively. As a result of the reliability and validity tests, it has been concluded that the scale is a practical measurement tool to measure the attitudes of undergraduate students towards sport.

Key Words: Sports, validity, reliability, attitude, undergraduate students.

GİRİŞ

Gelişen teknolojinin insanları inaktif yaşam tarzına yönlendirmesi, günümüzde sporu yaşamın ayrılmaz bir parçası haline getirmiştir. Sporun, sağlığa etkilerini vurgulayan çok çeşitli tanımlar yapılmaktadır. Ancak toplumsal gelişme bağlamında sporu, geniş ve kapsayıcı bir yelpazede her yaşta ve yetenekten bireye uygun faaliyetler yap-

tırma süreci olarak tanımlamak mümkündür. United Nations (2003) ise sporu zihinsel iyilik, sosyal etkileşim ve fiziksel uygunluğa katkıda bulunan oyun, rekreasyon aktiviteleri, yarışma sporları, geleneksel sporlar ve yarışmaları içeren fiziksel aktivitenin tüm biçimleri olarak tanımlamaktadır (1). Bir başka tanıma göre ise spor, çeşitli içsel ve dışsal motivasyon faktörlerine bağlı olarak bireyle-

rin, fiziksel güçlerini ya da karmaşık becerilerini ortaya çıkarmasını içeren, örgütlenmiş rekabet faaliyetleridir (2). Yapılan tüm bu tanımlardan anlaşılabilceği spor insanın tüm yaşamına olumlu katkı sağlayana ve onu geliştiren bir süreçtir.

Bireyler tarafından, hangi yaşta olursa olsun, bilimsel temellere dayalı, bilinçli ve sistemli yapılan spor, bireyin tüm yaşamı boyunca sağlıklı, başarılı mutlu olmasında ve moral gücün yüksek tutulmasında önemli bir rol oynamaktadır (3). U.S. Department. of Health and Human Services'e göre (2000) fiziksel aktivite ve spora katılım sosyal, fiziksel ve zihinsel iyiliğin yanında gençlerin, takım çalışması, öz disiplin, centilmenlik, liderlik ve sosyalleşme becerilerini geliştirmektedir (4). Bu bakımdan gençleri gerek kötü alışkanlıklardan uzak tutmak, gerekse de günlük yaşamlarında fiziksel, zihinsel ve sosyal açıdan sağlıklı tutabilmek için küçük yaşlardan itibaren kazandırılan spora yönelik olumlu tutum önem taşımaktadır.

Alanyazın incelendiğinde üniversite öğrencilerinin spora ilişkin görüşleri ile ilgili sınırlı çalışma bulunmakla birlikte, ilkökul ortaokul, lise ve üniversite öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutumlarını inceleyen pek çok çalışma bulunmaktadır (5, 6, 7, 8, 9, 10, 11). Li ve ark (2012) tarafından 949 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan çalışmada ise öğrencilerin beden eğitimine karşı olumlu tutum sergiledikleri, akademik başarı ve okul dışında fiziksel aktiviteye katılma ile beden eğitimine yönelik tutum arasında pozitif ilişki tespit etmişlerdir (13).

Üniversite öğrencilerinin spora ilişkin görüşleri ile ilgili alanyazına baktığımızda ise SalehNia ve ark (2011) tarafından İran'da 368 aktif ve inaktif üniversite öğrencisinin spora yönelik tutumunun karşılaştırıldığı çalışmada, spora yönelik tutumun medeni durum, spor deneyimi, aylık gelir ve aile büyüklüğüne göre değişmediği tespit edilmiştir (12). Singh ve Devi (2013) tarafından Hindistan'da Manipur'da 180 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilen çalışmada da öğrencilerin spor ve oyuna karşı olumlu tutum sergiledikleri bunun yanında erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre oyun ve spora karşı daha olumlu bir tutum sergiledikleri saptanmıştır (14).

Ülkemizde yapılan çalışmalarda ise, Yalçınkaya ve ark. (1993) tarafından 309 üniversite öğrencisi

üzerinde yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin sporun yararları konusunda bilinçli olduklarını ancak derslerin yoğunluğu, zaman, test ve malzeme yetersizliği gibi nedenlerle spor yapamadıkları ortaya konulmuştur (3). Yıldırım ve ark. (2006) tarafından yapılan çalışmada ise üniversite öğrencilerinin takım sporlarını yapma eğiliminde oldukları, öğrencilerin sportif faaliyetlerden zevk aldıkları ve spor faaliyetlerine ilgi duydukları için katıldıkları sonucuna ulaşılmıştır (15).

Yapılan çalışmalardan da görüldüğü gibi öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutumları, geliştirilen tutum ölçekleriyle ölçülürken, üniversite öğrencilerinin spora yönelik tutumları görüşme yöntemi ve anket formları kullanılarak elde edilmiştir. Bu durumun, bu alanda yapılan çalışmaları da sınırlandırdığı düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın amacı spor dışındaki alanlarda öğrenim gören üniversite öğrencilerinin spora yönelik tutumlarını ölçebilecek bir ölçme aracı geliştirmektir.

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Ön çalışmada, ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği 2013-2014 öğretim yılında Ankara Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulunda hazırlık öğrenimi gören öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Hangi öğrencilerin ön çalışmanın örnekleme kapsamına alınacağına rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak karar verilmiştir. Alanyazına göre, ölçek geliştirirken her bir ölçek maddesi için 5-10 kişinin örnekleme alınması önerilmektedir (16). Bu nedenle hazırlanan 35 maddelik deneme ölçeğinin güvenilirlik çalışması için 175 öğrencinin örnekleme kapsamına alınmasının yeterli olacağı düşünülmüştür. Bunun yanında Ankara Üniversitesinde hazırlık öğrenimi gören 1800 öğrenci bulunmaktadır. Ural ve Kılıç'a (2006) göre 0.05 tolerans gösterilebilir hata için, 1800 kişilik evrenden alınacak örneklem sayısı 317 kişi olarak belirlenmiştir (17). Bu nedenle, örneklem sayısının fazla olmasının ön deneme analizleri açısından yararlı olacağı düşünülerek 350 form dağıtılmış, eksik ve geri dönmeyen anketler çıkarılarak 337 öğrenci örneklem kapsamına alınmıştır (Tablo1).

Ön uygulamanın geçerlik ve güvenilirlik değerlendirilmesi için veriler, 10-15 Mayıs 2014 tarih-

leri arasında toplanmıştır. Araştırmaya 172 kadın öğrenci ($M_{kadın}=19.16$, $SS=1.11$) ve 165 erkek öğrenci ($M_{erkek}=19.72$, $SS=1.82$) katılmıştır.

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel bilgileri

Kişisel Bilgiler	Alt Gruplar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	172	51,0
	Erkek	165	49,0
	Toplam	337	100
Yaş	18	64	19,0
	19	148	43,9
	20	88	26,1
	21	26	7,7
	22	11	3,3
	Toplam	337	100
Refah seviyesi	Kötü	44	13,1
	Normal	190	56,4
	İyi	103	30,6
	Toplam	337	100
Spora Katılım Durumu	Spor yapıyorum	170	50,4
	Spor yapmıyorum	167	49,6
	Toplam	337	100,0

Ölçme Aracının Geliştirilmesi

Alanyazın taraması sonrasında uygun tutum ifadelerini oluşturulmuş ve tutum ölçeğindeki maddeler hakkında spor alanında çalışan 3 akademisyenin görüşlerine başvurulmuştur. Başlangıçta 39 madde olan ölçek uzman görüşleri sonrasında 35 maddeye indirilmiştir. Deneme ölçeği 35 maddeden oluşan, 5'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçekteki maddeler tam katılıyorum "5 puan (4.20-5.00)", katılıyorum "4 puan (3.40-4.19)", orta düzeyde katılıyorum "3 puan (2.60-3.39)", az katılıyorum "2 puan (1.80-2.59)", hiç katılmıyorum "1 puan (1.00-1.79)" olacak şekilde puanlandırılmıştır. Bu puanlama şekli ile deneme ölçeğinden alınabilecek en yüksek puan 175; en düşük puan ise, 35 olarak hesaplanmıştır.

Verilerinin Analizi

Araştırmada madde geçerliğine kanıt sağlamak amacıyla madde-toplam test korelasyonları, verilerin faktör analizine uygunluğunu saptamak amacıyla, KMO ve Barlett Sphericity testi, faktör yapısını belirlemek amacıyla, döndürülmemiş ve

asal eksnelere göre döndürülmüş temel bileşenler analizi, faktör yapısına kanıt sağlamak amacıyla doğrulayıcı faktör analizi, güvenilirliğe kanıt sağlamak amacıyla Cronbach Alpha ve Spearman Brown katsayıları kullanılmıştır. Bunun yanında verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine Kolmogorov-Smirnov testi ile bakılmış verilerin normal dağılım göstermediği saptanmıştır. Ölçekten alınan puanlarla cinsiyet ve spor yapma durumları değişkenleri arasındaki farklılığı belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testi, ölçek puanları ile yaş ve refah seviyesi arasındaki farklılığı belirlemek amacıyla Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Araştırmada doğrulayıcı faktör analizinde Lisrel 88 programı kullanılmıştır. Araştırmada hata payı 0.05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Deneme Ölçeğinin Geçerlik Çalışması

Uzman görüşlerine başvurma ölçeğin içerik geçerliğinin sağlanmasında önemli bir etken olmuştur. Ölçeğin yapı geçerliği ise, ölçeğin ilgili kavram ya da kavramsal yapının tümünü ölçme yeteneğini göstermektedir (18). Deneme ölçeğinin yapı geçerliğinin belirlenmesi için yapılan analizlerin basamakları aşağıda yer almaktadır:

Madde-Toplam Test Korelasyonu:

Ölçeğin kendi içindeki tutarlılığı (ölçeği oluşturan maddelerin kendi aralarındaki ilişkilerin anlamlı olması) Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı ile belirlenmektedir (19). Deneme ölçeğinde yer alan 30 maddeden hangilerinin birbiriyle uyumlu belirlemek amacıyla korelasyonlara dayalı madde analizi yöntemi ile ölçekteki her madde için madde toplam test korelasyonları hesaplanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2'den görüldüğü gibi "2, 3, 11, 13, 15, 16, 22, 24, 28, 31, 32" numaralı maddeler dışında her madde birbirleriyle ve ölçek puanlarıyla uyumludur. Madde-toplam korelasyon katsayısının "0.30" değerinin altında olması ise, bu maddelerin ölçekten çıkarılmasının uygun olacağını göstermektedir (20). Deneme ölçeğinin madde toplam test korelasyonları incelendiğinde; ölçekten çıkarılan maddeler dışında kalan maddeler arasında ($r=.307-.605$) korelasyon katsayıları bakımından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu

Tablo 2. Deneme ölçeğinin madde-toplam test korelasyonları (n=337)

Madde No	Madde Toplam Korelasyon katsayısı	Madde No	Madde Toplam Korelasyon katsayısı	Madde No	Madde Toplam Korelasyon katsayısı	Madde No	Madde Toplam Korelasyon katsayısı
1	,375	11	,155	21	,335	31	,256
2	,175	12	,449	22	,199	32	,204
3	,084	13	,012	23	,385	33	,429
4	,549	14	,556	24	,193	34	,454
5	,497	15	,295	25	,448	35	,448
6	,571	16	,090	26	,605		
7	,307	17	,446	27	,528		
8	,544	18	,459	28	,149		
9	,344	19	,326	29	,473		
10	,352	20	,428	30	,473		

Tablo 3. Ölçeğin faktör analizi (döndürülmüş temel bileşenler) sonuçları

	Madde No		1. Faktör	2. Faktör	3. Faktör
Psikososyal Gelişme	20	1	Stresle başa çıkmaya yardımcı olur.	,754	
	9	2	Sosyal statüyü artırır.	,749	
	8	3	İnsanı mutlu eder.	,748	
	10	4	Kaygıyı azaltır.	,697	
	14	5	Kendine güveni artırır.	,648	
	12	6	Can sıkıntısını azaltır.	,608	
	21	7	İş yaşamında başarıyı artırır.	,607	
	7	8	Sosyal yaşamda başarıyı artırır.	,545	
	19	9	Öfke kontrolü sağlar.	,544	
	27	10	Duygusal sağlığı geliştirir.	,534	
	35	11	Depresyondan korunmaya yardımcı olur.	,500	
	23	12	Rahatlamaya yardımcı olur.	,452	
Fiziksel Gelişme	30	13	Kilo kontrolü sağlar.		,743
	5	14	Çocukların fiziksel gelişimleri için önemlidir.		,693
	33	15	Bağımsız yaşam tarzını korumaya yardımcı olur.		,670
	6	16	İyi bir dış görünüş kazandırır.		,624
	4	17	Hastalıklardan korunmayı sağlar.		,577
18	18	İnsanı sağlıksız besinlerden uzak tutar.		,536	
Zihinsel Gelişme	25	19	Yaratıcılığı geliştirir.		,850
	34	20	Hafızayı güçlü tutar.		,844
	17	21	Karar verme becerisini geliştirir.		,668
	26	22	Düşünme gücünü geliştirir.		,624

belirlenmiştir ($p<0.05$). Bu analiz sonucunda, yukarıda belirtilen 7 maddenin toplam test korelasyonu “0.30”den küçük olduğu için ölçekten çıkarılmasına karar verilmiş ve madde sayısı 24’e indirilmiştir.

Faktör Analizi

Ölçeğin temel boyutları hakkında bilgi edinmek, maddelerin ve testin güvenilirliğini incelemek amacıyla açılımlı faktör analizi (exploratory factor analysis) yapılmıştır. Açılımlı faktör

analizi ile ortaya çıkan faktör yapısının doğruluğunu test etmek için de doğrulayıcı faktör analizi (confirmatory factor analysis) yapılmıştır.

1-Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA): Faktör analizi çalışmalarında bazı varsayımsal ölçütlerin aranması gerekmektedir. Verilerin faktör analizi için uygunluğu KMO katsayısı ve Barlett küresellik testi ile incelenmiştir. Verilerin faktör analizine uygunluğu için KMO .60'dan yüksek ve Barlett Testi'nin hesaplanan ki-kare değerinin istatistiksel olarak anlamlı çıkması gerekmektedir (20). Örneklem uygunluk katsayısı (KMO) .85 ve Barlett Sphericity Testi χ^2 değeri ise 3183,05 ($p < .001$) olarak bulunmuştur. KMO katsayısı ve Barlett Sphericity testi sonucundan elde edilen bulgular, faktör analizi yapabilmek için üzerinde çalışılan örneklem büyüklüğünün yeterli ve verilerin ise faktör analizi için uygun olduğunu göstermiştir. Faktör analizi sonucunda ölçekte 3 faktörün olmasına karar verilmiştir. Üç faktörün açıkladığı toplam değişkenlik %50.35'dir. Alanyazında %40 ile %60 arasında değişen varyans oranları yeterli kabul edilmektedir (19). Bu çerçevede tanımlanan faktörlerin toplam varyansa yaptığı katkının yeterli olduğu görülmektedir.

Büyüköztürk, (2011) faktör örüntüsü oluşturulmasında 0.30 ile 0.40 arasında değişen faktör yüklerinin alt kesme noktası olarak alınabileceği belirtmektedir (20). Başlangıçta 24 maddeden oluşan ölçek taslağı döndürme sonrası sonuçlara göre diğer faktörlerle binişen 29., ve 1. maddeler ölçekten çıkarılarak 22 madde ölçeğe alınmıştır. Ölçeğin açımlayıcı faktör analizi sonuçları, ölçme aracında yer alan faktörler ve her faktörde yer alan maddeler Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3'e göre birinci faktörde yer alan 12 maddenin faktör yük değerlerinin .754 ile .452 arasında, ikinci faktörde yer alan 6 maddenin faktör yük değerlerinin .743 ile .536 arasında, üçüncü faktörde yer alan 4 maddenin faktör yük değerlerinin .850 ile .624 arasında değiştiği görülmüştür.

2. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA): Araştırmada AFA sonucunda üç boyuttan oluşan ölçekteki maddelerin bu faktörler ile yeterince temsil edilip edilmediğini saptamak amacıyla DFA yapılmıştır. DFA'da pek çok uyum indeksi kullanılmaktadır (21, 22, 23). Bunlar içinde en sık kullanılanları, χ^2 , RMR veya RMS, GFI, AGFI, CFI, NFI, RMSEA'dır. GFI, CFI, NFI, RFI, IFI ve

AGFI indeksleri için kabul edilebilir uyum değeri >0.90 ve mükemmel uyum değeri >0.95 olarak kabul edilmektedir (24, 25). RMSEA için ise 0.08 kabul edilebilir uyum, ve 0.05 mükemmel uyum değeri olarak kabul edilmektedir (26,27). Ancak model uyumunun değerlendirilmesinde $GFI > 0.85$ ve $AGFI > 0.80$ uyum indeksi değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu araştırmacılar tarafından vurgulanmaktadır (28, 29, 30).

DFA için kritik N değeri 97.96 olarak hesaplanmıştır. Bu durum araştırmada kullanılan 272 kişilik örneklem grubunun yeterli olduğunu göstermektedir. DFA için hesaplanan uyum iyiliği istatistikleri Tablo 5'de gösterilmiştir. Çalışmada psikososyal gelişme, fiziksel gelişme, zihinsel gelişme olarak belirlenen 3 gizil değişken ve 22 gözlenen değişkenden (S1,S2.....S22) oluşan model için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonucunda önerilen modifikasyon indeksleri incelenmiş ve aynı faktörün açıkladığı maddeler olan S8 ve S9. maddelere gerekli modifikasyon yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen yeni uyum indeksleri ve Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4. Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi İçin Uyum Ölçütleri

Uyum Ölçüsü	Değeri	Uyum
χ^2/ sd	2,53	Mükemmel uyum
RMSEA	0.063	İyi uyum
SRMR	0.061	İyi uyum
NFI	0.90	İyi uyum
NNFI	0.95	Mükemmel uyum
CFI	0.92	İyi uyum
GFI	0.87	Kabul edilebilir uyum
AGFI	0.85	Kabul edilebilir uyum

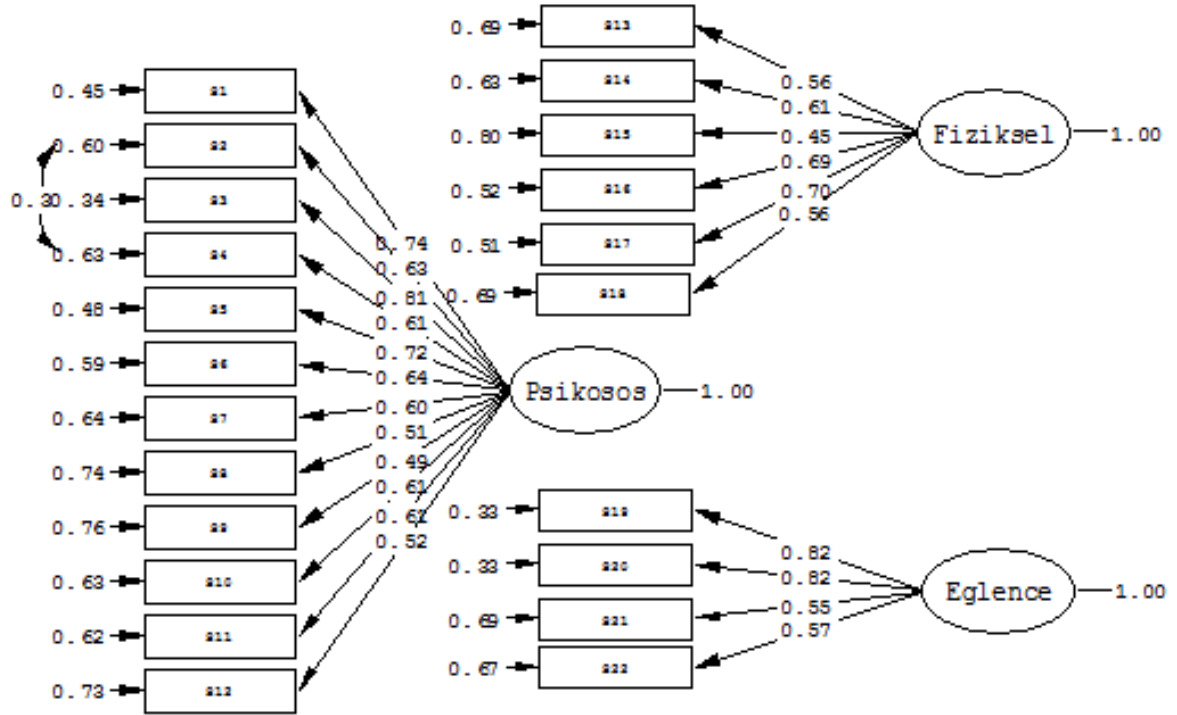
Modifikasyonlar yapıldıktan Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör analizinin bağlantı diyagramı (path diagram) standart katsayılar Şekil 1'de yer almaktadır. Maddeler ilişkin Standartlaştırılmış yükler, t değeri ve R^2 değerleri ise Tablo 5'da gösterilmiştir.

Güvenirlilik Çalışması

Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen ölçme aracı 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçme aracından alınabilecek en düşük toplam

Tablo 5. Maddelere İlişkin Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	Standartlaştırılmış yükler (Hata Varyansı)	t-değeri	R ²	Maddeler	Standartlaştırılmış yükler (Hata Varyansı)	t-değeri	R ²
1	0.45	15.36	0.55	12	0.73	9.76	0.27
2	0.60	12.40	0.40	13	0.69	9.99	0.24
3	0.34	17.57	0.66	14	0.63	11.09	0.35
4	0.63	11.88	0.37	15	0.80	7.76	0.13
5	0.48	14.83	0.53	16	0.52	13.02	0.51
6	0.59	12.59	0.41	17	0.51	13.28	0.53
7	0.64	11.54	0.35	18	0.69	10.04	0.29
8	0.74	9.67	0.26	19	0.33	16.62	0.68
9	0.76	9.19	0.24	20	0.33	16.65	0.67
10	0.63	11.78	0.37	21	0.69	10.17	0.30
11	0.62	11.97	0.38	22	0.67	10.62	0.33

Chi-Square=517.90, df=204, P-value=0.00000, RMSEA=0.063

Şekil 1: Birinci Düzey DFA, Faktör-Madde İlişkisi

puan 22, en yüksek toplam puan ise 110'dur. Ölçme aracının bütününe ve alt boyutlarına ilişkin iç tutarlık katsayısı Tablo 6'de gösterilmiştir.

Tablo 6. Ölçeğin bütününe ve alt boyutlarına ilişkin iç tutarlık katsayıları

Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin iç tutarlık katsayıları	Cronbach'ın Alfası (Cr μ)
Ölçeğin bütününe ilişkin iç tutarlık katsayısı	.891
1. Boyut: Psikososyal sağlık	.869
2. Boyut: Fiziksel Sağlık	.772
3. Boyut: Eğlence	.768

Testin birbirine eşit iki ayrı bölüme ayrılması ile hesaplanan Spearman-Brown iç tutarlık katsayısı .839'dur. Bu katsayıda güvenirliliğin yüksek olması grubun homojen, ölçek maddelerinin birbirleriyle tutarlı ve aynı zamanda geçerliği olan bir ölçek olduğunun göstergesidir. Sonuç olarak yapılan güvenilirlik ve geçerlik analizleri çerçevesinde, araştırma modeline ilişkin verileri elde etmek için kullanılan ölçümlerin güçlü bir şekilde güvenilir olduğu ve ayırt edici geçerliliğin sağlandığına karar verilmiştir.

Ölçek Puanları Analiz Sonuçları

Tablo 7'de, araştırmaya katılan öğrencilerin ölçekten ve alt boyutlarından aldıkları puanların aritmetik ortalaması, standart sapması ve minimum ve maksimum değerleri verilmiştir. Geliştirilen ölçeğe göre öğrencilerin spora yönelik tutumları 1-Yüksek tutum (3.34-5.00), 2- Orta düzeyde tutum (1.67-3.33), 3-Düşük tutum (0.00-1.66) olarak üç gruba ayrılmıştır.

Tablo 7. Ölçek puanları ortalama ve standart sapma değerleri

Alt Boyutlar	N	\bar{X}	S
Psikososyal gelişme	372	4,16	,643
Fiziksel gelişme	372	2,89	,846
Zihinsel gelişme	372	3,49	,979
Toplam	372	3,69	,619

Ölçeğin bütününe ($\bar{X}=3,69\pm,619$) ve alt boyutlarına bakıldığında en düşük tutum puanının fiziksel gelişme boyutunda ($\bar{X}=2,89\pm,846$), en yüksek tutum puanının ise psikososyal gelişme boyutunda ($\bar{X}=4,16\pm,643$) olduğu görülmektedir. Bu değerler, öğrencilerin ölçeğin genelinde, psikososyal gelişme ve zihinsel gelişme boyutunda yüksek tutum, fiziksel gelişme boyutunda ise orta düzeyde tutum puanına sahip olduklarını göstermektedir. Üniversite öğrencilerinin, cinsiyetlerine göre ölçekten aldıkları puanlar Tablo 8'da verilmiştir.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre fiziksel gelişme ($U=11200,50$, $p<0.05$), zihinsel gelişme ($U=10194,00$, $p<0.05$) boyutlarında ve ölçeğin genelinde ($U=11782,00$, $p<0.05$) anlamlı bir fark saptanmıştır. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, erkek öğrencilerin spora yönelik tutumlarının kadın öğrencilerden yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencilerin, yaşlarına göre ölçekten aldıkları puanlar Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9'da görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin, yaşlarına göre spora yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$). Öğrencilerin, refah seviyelerine göre ölçekten aldıkları puanlar Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Mann-Whitney U Testi sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	\bar{X}	Ss	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Psikososyal gelişme	Kadın	4,14	,670	166,76	28683,00	13805,00	,666
	Erkek	4,17	,614	171,33	28270,00		
Fiziksel gelişme	Kadın	2,73	,809	151,62	26078,50	11200,50	,001*
	Erkek	3,06	,853	187,12	30874,50		
Zihinsel gelişme	Kadın	3,26	,947	145,77	25072,00	10194,00	,000*
	Erkek	3,73	,957	193,22	31881,00		
Toplam	Kadın	3,60	,622	155,00	26660,00	11782,00	,007*
	Erkek	3,79	,601	183,59	30293,00		

N1=172 N2=165 T=372 P<0.05

Tablo 9. Öğrencilerin yaşlarına göre Kruskal Wallis Testi sonuçları

Alt Boyutlar		18 (1)	19 (2)	20 (3)	21 (4)	22 (5)	X ²	P	*Fark
Psikososyal gelişme	Sıra Ortalaması	181,87	160,70	184,82	129,77	172,00	8,765	,067	-
	\bar{X}	4,24	4,09	4,28	3,91	4,20			
Fiziksel gelişme	Sıra Ortalaması	173,31	158,97	189,49	155,77	146,18	6,699	,153	-
	\bar{X}	2,97	2,80	3,05	2,78	2,66			
Zihinsel gelişme	Sıra Ortalaması	188,11	154,73	185,35	154,81	152,50	9,039	,060	-
	\bar{X}	3,67	3,34	3,65	3,36	3,34			
Toplam	Sıra Ortalaması	185,02	155,32	189,95	159,52	161,82	11,166	,062	-
	\bar{X}	3,79	3,60	3,83	3,50	3,62			

N₁=64 N₂=148 N₃=88 N₄=26 N₅=11 P< 0.05**Tablo 10. Öğrencilerin refah seviyelerine göre Kruskal Wallis Testi sonuçları**

Alt Boyutlar		Kötü	Normal	İyi	X ²	P	*Fark
Psikososyal gelişme	Sıra Ortalaması	160,53	160,82	187,70	5,484	,064	-
	\bar{X}	4,00	4,11	4,31			
Fiziksel gelişme	Sıra Ortalaması	169,58	156,01	192,71	9,521	,009	-
	\bar{X}	3,61	3,63	3,84			
Zihinsel gelişme	Sıra Ortalaması	173,11	164,21	176,07	1,087	,581	-
	\bar{X}	2,86	2,79	3,10			
Toplam	Sıra Ortalaması	165,51	157,94	190,89	7,712	,021	-
	\bar{X}	3,53	3,44	3,56			

N₁=44 N₂=190 N₃=103 N_{Toplam}= 337 P< 0.05**Tablo 11. Öğrencilerin spor yapma durumlarına göre Mann-Whitney U Testi sonuçları**

Alt Boyutlar	Spor Yapma	\bar{X}	Ss	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Psikososyal gelişme	Yapıyor	4,36	,538	201,29	34220,00	8705,00	,000*
	Yapmıyor	3,95	,674	136,13	22733,00		
Fiziksel gelişme	Yapıyor	3,08	,773	191,84	32613,00	10312,00	,000*
	Yapmıyor	2,70	,876	145,75	24340,00		
Zihinsel gelişme	Yapıyor	3,81	,892	202,10	34357,00	8568,00	,000*
	Yapmıyor	3,15	,952	135,31	22596,00		
Toplam	Yapıyor	3,91	,540	206,09	35035,00	7890,00	,000*
	Yapmıyor	3,46	,612	131,25	21918,00		

N₁=170 N₂=167 T=372 P* < 0.05

Tablo 10'da üniversite öğrencilerinin, refah düzeylerine göre fiziksel gelişme [$X^2(2) = 9,521$, $p < .05$] ve ölçeğin genelinde [$X^2(2) = 7,712$, $p < .05$] anlamlı bir fark saptanmıştır. Farklılığı yaratan grubu bulmak için yapılan Mann-Whitney U testi sonucuna göre, refah seviyesi iyi olanlar ile konuşanlar ile normal olanlar arasında fiziksel sağlık ($U = 7676,00$, $p < .05$) ve ölçeğin genelinde ($U = 7858,50$, $p < .05$) anlamlı fark saptanmıştır. Sıra ortalamaları dikkate alındığında refah seviyesi iyi

olan öğrencilerin fiziksel gelişme ve ölçeğin genelinde ilişkin tutumları, refah seviyesi normal olanlara göre daha yüksektir.

Öğrencilerin, spor yapma durumlarına göre ölçekten aldıkları puanlar Tablo 11'de verilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin spor yapma durumlarına göre, spora yönelik tutumları üzerinde yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda, psikososyal gelişme ($U = 8705,00$, $p < 0.05$), fiziksel gelişme

($U=10312,00$, $p<0.05$), zihinsel gelişme ($U=8568,00$, $p<0.05$) boyutlarında ve ölçeğin genelinde ($U=7890,00$, $p<0.05$) anlamlı bir fark saptanmıştır. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, spor yapan öğrencilerin spora yönelik tutumları, spor yapmayan öğrencilere göre daha yüksektir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Geliştirilen ölçek 22 maddeden ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Psikososyal gelişme alt boyuttunda 12, fiziksel gelişme alt boyuttunda 6, zihinsel gelişme alt boyuttunda 4 madde bulunmaktadır. United Nations (2003) tarafından zihinsel iyilik, sosyal etkileşim ve fiziksel uygunluğa katkıda bulunan her türlü etkinlik spor olarak tanımlanmaktadır (1). Bu bakımdan ölçeğin psikososyal gelişme, fiziksel gelişme ve zihinsel gelişme adını alan üç boyutlu faktör yapısı ilgili alanyazınla da örtüşmektedir.

Ölçekten alınabilecek en düşük toplam puan 22, en yüksek toplam puan ise 110'dur. Alt boyutlardaki maddelere ait faktör yükleri ve açıklanan varyans oranı göz önüne alındığında ölçeğin yapısal olarak geçerli bir ölçek olduğu söylenebilir. Ölçeğin maddelerinin her birinin özellikleri ne düzeyde ölçebildiğini ortaya koymak amacıyla madde toplam test korelasyonları yapılmıştır. Buna göre 11 madde ölçekten çıkarılmıştır.

Verilerin açımlayıcı faktör analizi için uygunluğunu belirlemek amacıyla yapılan örneklem uygunluk katsayısı (KMO) .85 ve Barlett Sphericity Testi ($\chi^2= 3183,05$ ($p<.001$)) olarak bulunmuştur. KMO katsayısı ve Barlett Sphericity testi sonucundan elde edilen bulgular, faktör analizi yapabilmek için üzerinde çalışılan örneklem büyüklüğünün yeterli ve verilerin ise faktör analizi için uygun olduğunu göstermiştir. Başlangıçta 24 maddeden oluşan ölçekte diğer faktörlerle binışen 2 madde ölçekten çıkarılarak 22 maddeye düşürülmüştür. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda, 3 faktörlü yapı ortaya koyulmuştur. 3 faktörün açıkladığı toplam değişkenlik %50.35'dir Bu çerçevede tanımlanan faktörlerin toplam varyansa yaptığı katkının yeterli olduğu görülmektedir. Bu sonuç, ölçeğin maddelerinin aynı boyutta ölçme yaptıklarını, öğrencilerin sporda sürdürülebilirliğe ilişkin tutumlarını ölçebileceğini göstermektedir.

Araştırmada AFA sonucunda altı boyuttan oluşan ölçeğin faktörlerce yeterince temsil edilip

edilmediğini saptamak amacıyla DFA yapılmıştır. DFA için kritik N değeri 97.96 olarak hesaplanmıştır. Bu durum araştırmada kullanılan 337 kişilik örneklem grubunun yeterli olduğunu göstermektedir. Elde edilen modelin uygunluğu, uyum ölçütleri ile test edilmiş, önerilen modifikasyon indeksleri incelenmiş ve aynı faktörün açıkladığı maddeler olan S8 ve S9. maddelere modifikasyon yapılarak ölçeğe son hali verilmiştir. Uyum indeksleri incelendiğinde GFI ve AGFI değerlerinin bir miktar düşük olduğu görülmesine rağmen başta χ^2/sd oranı olmak üzere tüm uyum indekslerinin mükemmel uyum gösterdiği tespit edilmiştir. Yapılan güvenilirlik analizlerinde ise ölçeğin bütünü ve tüm alt boyutlarının güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin spora yönelik tutumlarına bakıldığında ise erkek öğrencilerin spora yönelik tutumlarının kadın öğrencilerden yüksek olduğu görülmüştür. Singh ve Devi (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da öğrencilerin spor ve oyuna karşı olumlu tutum sergiledikleri bunun yanında erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre oyun ve spora karşı daha olumlu bir tutum sergilediklerini saptamıştır (14).

Tomik ve ark. (2012) tarafından Polonya'da 2704 öğrenci üzerinde yapılan çalışmada da erkek öğrencilerin kız öğrencilere beden eğitimi ve spora yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu ortaya konulmuştur (31). Kangalgil ve ark. (2006) tarafından yapılan çalışmada lise öğrencilerinin, beden eğitimi ve spora yönelik tutum puanları ortalamaları yüksek olmakla beraber erkek öğrencilerin tutum puanlarının kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (5). Ancak yapılan bazı çalışmalarda ise performans amacı gütmeyen fiziksel etkinliklere karşı kızların daha olumlu tutum gösterdiği ortaya konulmuştur (32, 33). Yalçınkaya ve ark. (1993) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada ise serbest zaman etkinliklerine katılımda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha çok spor etkinliklerini tercih ettikleri saptanmış bu durum araştırmanın yapıldığı tarih de göz önünde bulundurularak, ülkemizde özellikle erkeklere hitap eden spor dallarının gelişmiş olması ve koşulların onlar için daha elverişli bulunmasına bağlanmıştır (3). Yine aynı çalışmada kadın öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında sporun yararına ilişkin görüşler üzerinde farklılık

tespit edilmiştir. Kadın öğrenciler sporun bedensel, zihinsel, ruhsal yönden sağlıklı bir yapı kazandırma ve kötü alışkanlıklardan uzaklaştırma yararlarını önemserlerken, erkek öğrenciler kişiyi sorunlardan uzaklaştırma, kişisel ve sosyal yönden geliştirme, serbest zamanları değerlendirme ile mücadeleci, azimli ve kararlı olma seçeneklerinde yoğunlaşmışlardır.

Üniversite öğrencilerinin, yaşlarına göre spora yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Bunun yanında Kangalgil ve ark. (2006) tarafından yapılan çalışmada ise öğrencilerin yaşları büyüdükçe beden eğitimi ve spora karşı tutum puanlarının arttığı gözlenmiştir (5). Ancak bu çalışmada örneklem kapsamında yer alan öğrencilerin hazırlık sınıfına devam etmeleri nedeniyle yaş aralığı 18-22 yaş arasındadır. Öğrencilerinin yaşlarının birbirine çok yakın olması nedeniyle herhangi bir farklılık gözlenmemiş olabileceği düşünülmektedir.

Refah seviyesi iyi olan öğrencilerin fiziksel sağlık ve ölçüğün geneline ilişkin tutumları, refah seviyesi normal olanlara göre daha yüksektir. Singh ve Devi (2013) tarafından yapılan çalışmada ise öğrencilerinin çoğunluğunun orta sınıf ailelerin çocukları oldukları ve spor ve oyuna karşı olumlu tutum sergiledikleri tespit edilmiştir (14). Bunun yanında öğrencilerinin ekonomik durumunun spora yönelik tutum üzerinde etkisinin olmadığı saptanmıştır (14). Milanović ve ark. (2013) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada egzersiz ve rekreasyonun önemi konusunda bilgi sahibi oldukları, ancak öğrencilerin spora katılımının düşük olduğu tespit edilmiştir (34).

Spor yapan öğrencilerin spora yönelik tutumları, spor yapmayan öğrencilere göre daha yüksektir. Singh ve Devi (2013) tarafından yapılan çalışmada da spor yapan öğrencilerin spora yönelik tutumları, spor yapmayan öğrencilere göre daha yüksektir (14). Kangalgil ve ark. (2006) tarafından yapılan çalışmada da sporcu lisansına sahip üniversite öğrencilerinin spora yönelik tutumlarının sporcu lisansına sahip olmayanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (5). Özdiñç (2006) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada spor yapmayan erkeklerin belirgin gerekçeleri arkadaş gruplarında spor yapan olmamasıdır (35).

Sonuç olarak, geliştirilen ölçüğün geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bulgular, ölçüğün üniversite

öğrencilerinin spora yönelik tutumlarını belirlemek üzere kullanılabilir nitelikte olduğunu göstermektedir.

KAYNAKLAR

1. United Nations (2003): Inter-Agency Task Force on Sport for Development and Peace, Sport for Development and Peace: Towards Achieving the Millennium Development Goals, Geneva, erişim: 06.05.2014 <<http://www.un.org/themes/sport/task.htm>>
2. Cookley J (2001): Sport in Society. Issues and Controversies. Mac Graw-Hill, Boston.
3. Yalçinkaya M, Saracaloğlu A, Varol R (1993): Üniversite öğrencilerinin spora ilişkin görüşleri ve beklentileri. Spor Bilimleri Dergisi, 4, (2) 12-26.
4. U.S. Department. of Health and Human Services (2000): Promoting Better Health for Young People through Physical Activity and Sports: A Report to the President, erişim: 15-06-2014, http://cdc.gov/healthyyout/physicalactivity/promoting_health/.
5. Kangalgil M, Hünük D, Demirhan, G (2006): İlköğretim, lise ve üniversite öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumlarının karşılaştırılması. Spor Bilimleri Dergisi, 2006, 17 (2), 48-57.
6. Aicinena S (1991): The teacher and student attitudes toward physical education. The Physical Educator, 48(1), 28-32.
7. Demirhan G, Altay F (2001): Lise birinci sınıf öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutum ölçüğü II, Spor Bilimleri Dergisi, 12(2), 9-20.
8. Koca C, Demirhan G (2004): An examination of high school students' attitudes toward physical education with regard to sex and sport participation. Perceptual and motor skills, 98, 754-758.
9. Silverman S, Subramaniam PR (1999): Student attitude toward physical education and physical activity: a review of measurement issues and outcomes. Journal of Teaching in Physical Education, 19 (1), 97-125.
10. Ekici S, Bayraktar A, Hacıcaferoğlu B (2010): Lise öğrencilerinin beden eğitimi dersi tutumlarının değerlendirilmesi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi. Erişim: 08.07.2014 <http://www.InsanBilimleri.com>
11. Mohammad A, Abraham B, Singh, J (2011): Attitude of college students towards physical education and sports. International Journal of Physical Education, 4 (1) : 45-52.
12. SalehNia B, Mizany M, Sajadi SN, Rahimizadeh M (2012): A comparison between attitudes of active and inactive students toward sport and physical activities. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 31, 61-65.
13. Li FJ, Chen JJ, Baker M (2012): University students' attitudes toward physical education teaching.

- Journal of Teaching in Physical Education, 33 (2). 186-212.
14. Singh RKC, Devi KS (2013): Attitude of higher secondary level student towards games and sports. *International Journal of Physical Education, Fitness and Sports*. 2(4), 80-85.
 15. Yıldırım DA, Yıldırım E, Ramazanoğlu F, Uçar Ü, Tuzcuoğulları ÖT, Demirel ET (2006): Üniversite öğrencilerinin spora bakış açıları ve spor yapma durumu, *Doğu Anadolu Araştırmaları*, 4(3), 49-53.
 16. Aiken LR (2000): *Rating Scales and Checklist Evaluating Behaviour Personality and Attitudes*. New York: John Wiley&Sons Inc.
 17. Ural A, Kılıç İ (2006): *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara, Detay Yayıncılık.
 18. Tezbaşaran A (1997): *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayını
 19. Tavşancıl E (2010): *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
 20. Büyüköztürk Ş (2011): *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı- İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum*. 13. Baskı, Ankara: Pegem Akademi, s. 124.
 21. Çokluk Ö, Şekercioğlu G, Büyüköztürk Ş (2010): *Sosyal Bilimler için Çok Değişkenli İstatistik. SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
 22. Yılmaz V, Çelik HE (2009): *LISREL ile Yapısal Eşitlik Modellemesi – I*. Ankara: Pegem Akademi.
 23. Şimşek ÖF (2007): *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş Temel İlkeler ve LISREL Uygulamaları*, İstanbul: Ekinoks Yayınları.
 24. Bentler PM (1980): Multivariate analysis with latent variables: Causal modeling. *Annual Review of Psychology*, 31: 419-456.
 25. Marsh HW, Hau KT, Artelt C, Baumert J, Peschar JL (2006): OECD's brief self-report measure of educational psychology's most useful affective constructs: cross-cultural, psychometric comparisons across 25 countries. *International Journal of Testing*, 6(4): 311-360.
 26. Byrne BM, Campbell TL (1999): Cross-cultural comparisons and the presumption of equivalent measurement and theoretical structure: A look beneath the surface. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 30: 555-574.
 27. Browne MW, Cudeck R (1993): Alternative ways of assessing model fit. In K. A. Bollen & J. S. Long (Eds.), *Testing Structural Equation Models*. Newbury Park, CA: Sage, p. 136-162.
 28. Marsh HW, Balla JR, McDonald RP (1988): Goodness-of-fit indexes in confirmatory factor analysis: The effect of sample size. *Psychological Bulletin*, 103(3): 391-410.
 29. Marsh HW, Balla J (1992): Goodness of fit in confirmatory factor analysis: The effects of sample size and model parsimony. *Quality and Quantity: International Journal of Methodology*, 28: 185-217.
 30. Frias CM, Dixon RA (2005): Confirmatory factor structure and measurement in variance of the memory compensation questionnaire. *Psychological Assessment*, 17(2): 168-178.
 31. Tomik R, Olex-Zarychta D, Mynarski W (2012): Social values of sport participation and their significance for youth attitudes towards physical education and sport, *Studies in Physical Culture and Tourism*, 19 (2) , 99-104.
 32. Hicks MK, Wiggins MS, Crist RW, Moode FM (2001): Sex differences in grade three students' attitudes toward physical activity. *Perceptual and Motor Skills*.; 93:97-102.
 33. Birtwistle GE, Brodie DA (1991): Children's attitudes towards activity and perceptions of physical education. *Health Education Research*, . 6:465-47.
 34. Milanović Z, Sporiš G, Trajković, N, Vračan D, Andrijašević, M, Pantelić, S, Baić M (2013): Attitudes Towards Exercise and the Physical Exercise Habits of University of Zagreb Students. *Journal Annales Kinesiologiae*, 4(1), 57-70.
 35. Özdiñç Ö (2005): Çukurova Üniversitesi Öğrencilerinin Spora ve Spora Katılımın Sosyalleşmeyle İlişkisi Üzerine Görüşleri, *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2) 77-84.